

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Nigmatova Mavjuda Zuvayduloyevna¹,
Iskandarova Nilufar Toxirovna²

¹ Samarqand viloyati PYMO'MM Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi

² Samarqand davlat chet tillar instituti Ingliz tili nazariyasi va adabiyoti kafedrasida o'qituvchisi

MAKTABGACHA TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH MUAMMOLARI

Annotatsiya. Ushbu maqola maktabgacha ta'lim sohasida chet tilini o'qitishning asosiy muammolariga bag'ishlangan: erta yoshda filologik ta'lim, xususan tillarni o'qitishda bolalarning umumiy nutq qobiliyatini rivojlantirish, chet tilidan aloqa vositasi sifatida foydalanish qobiliyati va tayyorligini shakllantirish, boshqa milliy madaniyat bilan tanishishdagi ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, chet tili, milliy madaniyat, bolalar fiziologiyasi, nutq apparati.

ПРОБЛЕМЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация. В данной статье освещается значение и методология современных образовательных технологий, в частности STEAM-образования, во всестороннем развитии детей дошкольного возраста. Также упоминаются составляющие STEAM-образования и их особенности.

Ключевые слова. STEAM, исследование, открытие, наука, навыки, мультимедиа, строительство, легио.

PROBLEMS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN PRE- SCHOOL EDUCATION

Annotation. This article is devoted to the main problems of teaching a foreign language in the field of preschool education: philological education at an early age, in

particular, the development of the general speaking ability of children in the teaching of languages, the formation of the ability and readiness to use a foreign language as a means of communication.

Keywords: preschool education, foreign language, national culture, fiziology of the children, speech apparatus.

Kirish. Biz jadal rivojlanayotgan texnologiyalar asrida, buyuk informatsion kashfiyotlar va yangi bilimlarning uzluksiz rivojlanishi asrida yashayapmiz. Biz shunday jamiyatda yashayapmizki, asosiy qadriyat axborot, jamiyatimiz muvaffaqiyatli rivojlanishining sharti esa samarali, sifatli muloqot bo‘lib, uni mamlakatlar va madaniyatlar o‘rtasidagi chegaralarni o‘chiruvchi aloqalarsiz tasavvur etib bo‘lmaydi. Zamonaviy dunyoning ushbu qadriyatlari va tendentsiyalari bizga ma‘lum talablarni qo‘yadi, biz, madaniyatli odamlar sifatida, ularga bo‘ysunishimiz mumkin emas. Xorijiy ta‘lim, ish va turistik sayohatlar, Internetda ishlash nafaqat chet tilidagi matnlarni o‘qish va tushunish qobiliyatini, balki to‘liq madaniyatlararo muloqotda ishtirok etish qobiliyatini ham talab qiladi. Shuningdek, hozirgi jadal rivojlanayotgan zamonda bolalar axborot texnologiyalari mahsulotlarini o‘zlashtirish va ulardan foydalanishda tezkorlik va ishonchni namoyon etib, ota-onasidan qolishmaydi, hatto ba‘zan ulardan o‘zib ketishadi. 21-asrda tug‘ilgan bolalar avlodi har tomonlama rivojlanishning ajablanarli tezligi bilan ajralib turadi. Bu ta‘lim tizimida ham o‘z ifodasini topmoqda. Agar o‘n yil oldin bolalar alifbo bilan faqat birinchi sinfda tanish bo‘lgan bo‘lsa, bugungi bolalardan maktab ta‘limini boshlash ravon o‘qishni talab qiladi. Zamonaviy bolalarning barchasida bu rivojlanish xususiyatlari maktabgacha yoshda chet tilini o‘rganish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi va bizning jadal rivojlanayotgan jamiyatimiz hech qanday tanlov qoldirmaydi. Biroq, ta‘kidlab o‘tish joizki, ushbu tendensiyani qo‘llab-quvvatlamaydigan mutaxassislar ham bor.

Adabiyotlar tahlili. Ularning fikrini “bolaligidan mahrum qilishdan” qo‘rqadigan ota-onalar ham qo‘llab-quvvatlashadi. Masalan, rus pedagoglari chet tili darslari o‘z ona tilini o‘zlashtirishga ziyon keltirishi, natijada bolaning adabiyot darslariga umuman qiziqishi yo‘qolishi, eng yomon holatda esa turli nutq nuqsonlari paydo bo‘lishi mumkinligini ta‘kidlaydi [3]. Maktabgacha ingliz tili darslarini qo‘llab-quvvatlamaydigan ota-onalarga kelsak, ular quyidagi fikrlarni bildiradilar: “Hamma narsaning o‘z vaqti bor. Biz ona tilimizda harflarni talaffuz qilmasak, qanday ingliz tilini o‘rganishimiz mumkin?” [5]. Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash tajribasini umumlashtirishga, shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tiliga o‘rgatishning maqsadga muvofiqligi muammosiga bag‘ishlangan.

Asosiy qism. Maktabgacha yoshda chet tilini o‘rganishda muvaffaqiyatga erishishga bevosita ta’sir qiluvchi ko‘plab omillar mavjud. Ushbu maqolada biz faqat ba’zi omillarga e’tibor qaratamiz, xususan:

- bolaning jismoniy rivojlanish darajasi;
- aqliy rivojlanish darajasi;
- ota-onalarning ushbu masalaga mas’uliyat va qiziqish darajasi.

Psixologiyada maktabgacha yosh - bu erta bolalik va kichik maktab yoshi o‘rtasidagi o‘rinni egallagan aqliy rivojlanish bosqichi - 3 yoshdan 6-7 yoshgacha. Maktabgacha yoshda 3 davr mavjud:

- kichik maktabgacha yosh (3-4 yosh);
- o‘rta maktabgacha yosh (4-5 yosh) va
- katta maktabgacha yosh (5-7 yosh).

Maktabgacha yosh bolaning ruhiyati va shaxsiyatini rivojlantirish uchun juda muhimdir. O‘yin bu davrning yetakchi faoliyati bo‘lgani uchun uni o‘yin davri, deb atashadi [4]. Hech kimga sir emaski, tug‘ilishdan to sakkiz yoshgacha bo‘lgan davr (va zamonaviy olimlar homiladorlik davrini ham qo‘shishadi) inson hayotidagi xulq-atvorning shakllanishi, turli xil aqliy moyilliklarning shakllanishi, iste’dodlarni aniqlash va rivojlantirish nuqtai nazaridan eng muhim davrdir. Albatta, bola sakkiz yoshdan keyin ham juda tez rivojlanadi, ammo “poydevor” aynan shu davrda qo‘yiladi. Binobarin, bola bilan bevosita aloqada bo‘lgan ota-onalar, yaqin qarindoshlar, tarbiyachi va pedagoglar o‘z zimmasiga tushadigan to‘liq mas’uliyat yukini bilishlari zarur. Maktabgacha yoshdagi bolalar hayotidagi o‘zgarishlarni ko‘rib chiqayotganda, jismoniy va fiziologik o‘zgarishlardan boshlash mantiqan to‘g‘ri keladi. Maktabgacha yoshda bolaning epidermisi qalinlashadi, skelet kattalar skeletiga o‘xshash bo‘ladi, lekin u hali u qadar mustahkam bo‘lmaydi. Skeletning ossifikatsiyasi bolalik davrida asta-sekin sodir bo‘ladi. Bu shuni ko‘rsatadiki, bu davrda bolaning to‘g‘ri turishini shakllantirish, stolda mashg‘ulotlar vaqti (modellash, chizish, yozish va hokazo) belgilangan me’yordan oshmasligini ta’minlash, skolyoz va osteoxondroz kabi kasalliklarning oldini olish uchun juda muhimdir. Bu yoshda bolaning umumiy mushak massasi kattalarnikidan 2 baravar kam bo‘ladi. Shu sababli, maktabgacha yoshdagi bolalar uzoq davom etgan jismoniy stressdan tezda charchashadi. Ushbu yoshdagi bolalar bilan mashg‘ulotlarni rejalashtirishda buni hisobga olish kerak. Monoton harakatsiz ishni faol o‘yinlar bilan “aralashtirish” tavsiya etiladi. Bolalarda qo‘lning mayda mushaklari nisbatan kam rivojlangan, shuning uchun bolalar barmoq harakatlarini aniq muvofiqlashtira olmaydilar, shuning uchun agar siz o‘zingizga maktabgacha yoshdagi bolani yozishni o‘rgatish vazifasini qo‘ygan bo‘lsangiz, chiroyli husnixat talab qilishdan ma’no yo‘q. Bolaning yozuvi vaqt o‘tishi bilan o‘zgaradi. Shuningdek, bu davrda sezgilarning keyingi rivojlanishi kuzatiladi, xususan:

diqqat bilan kuzatish rivojlana boshlaydi, eshitish keskinligi va tovushlarni farqlash qobiliyati oshadi, lekin ob'ektlarni uch o'lovli idrok etish va ranglarni farqlash qobiliyati maktab yoshidagi bolalarga qaraganda yomonroq bo'ladi. Ushbu qiyin davrda asab tizimining ishlashi tafakkur rivojlanishi bilan tavsiflanadi. Bu yoshdagi bolalar juda faol qiziquvchanligi bilan ajralib turadi, ular kattalarga savollar berishdan charchamaydilar, bu esa yangi bilimlarni egallash uchun ajoyib sharoit yaratadi. Maktabgacha yoshdagi bolaning psixikasi jadal rivojlanadi, shu jumladan, yuqori aqliy funktsiyalar: idrok etish, xotira, fikrlash, nutq.

Aynan shu yoshda so'z boyligi asta-sekin o'sib boradi, bu yoshda u odatda 2 ming so'zga yetadi, bu bolaga batafsil jumalalarda osongina gapirish va o'z fikrlarini aniqroq va rang-barang ifodalash imkonini beradi, bu unga yangi til so'zlari bilan tanishishni boshlash imkonini beradi.

Bola uchun nutq universal aloqa vositasiga aylana boshlaydi. U asta-sekin o'z shakllariga ega bo'lgan maxsus faoliyatga aylanadi: tinglash, suhbat, fikrlash va hikoyalar to'qish. Psixikadagi o'zgarishlarning natijasi ham diqqatning oshishi hisoblanadi. Diqqat bilvosita bo'ladi, lekin u bevosita bolaning muayyan faoliyatga qiziqish darajasiga bog'liq. Binobarin, pedagogning asosiy vazifasi bolani taklif qilingan faoliyatga qiziqtirish qobiliyatidir.

Maktabgacha yoshdagi etakchi faoliyat – bu o'yin, shuning uchun har qanday o'rganish o'yin shaklida bo'lishi kerak. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bu holda bola materialni tezroq va yaxshiroq o'rganadi [1]. Biz maktabgacha yoshdagi shaxsning psixikasi va fiziologik ma'lumotlari rivojlanishining ba'zi xususiyatlarini ko'rib chiqdik, ammo shuni ta'kidlash kerakki, bu ikki jihatning rivojlanish darajasi ikki xil bolada sezilarli darajada farq qilishi mumkin. Bu turli omillarga bog'liq, masalan: irsiyat, tug'ma ma'lumotlar, oiladagi hissiy iqlim, ota-onalarning bolaning rivojlanishi va u bilan muloqot qilish uchun sarflagan vaqti, oiladagi tartib-intizom va boshqalar.

Xulosa. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, maktabgacha ta'lim davrida har bir bola chet tilini o'rganishga bir xil darajada tayyor emasligini ta'kidlash mumkin. Darslarni boshlashning asosiy sharti – bola o'z ona tilini bilish darajasi. Agar ota-onalar bolaligidanoq bolaning intensiv rivojlanishiga yetarlicha e'tibor berishgan bo'lsa, unda maktabgacha o'qish va yozish, shuningdek, to'g'ri talaffuz kabi ko'nikmalarni egallash qiyin bo'lmaydi. Bunday bolada chet tilini o'rganish uchun barcha zarur sharoitlar mavjud. Agar, aksincha, ota-onalar farzandining poliglot bo'lib o'sishini orzu qilsalar va uni chet tillarini o'rganishga qaratilgan rivojlanish markaziga yoki lingvistik markazga olib kelishsa-da, lekin ona tilini o'rgatish asoslari haqida qayg'urmasalar, bunday bola tillarni o'rganishda katta muvaffaqiyatlarga erishishi qiyin bo'ladi yoki kelajakda ona tilini o'rganishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Binobarin, ota-onalar bolalarga chet tilini o'rgatishda katta rol o'ynaydi.

Bolani o'qituvchiga olib kelib, dars uchun pul to'lash orqali ota-onalar o'zlarining muvaffaqiyati uchun javobgarlikdan xalos bo'lishadi, degan fikr juda noto'g'ri. Avvalo, olingan bilimlarni o'zlashtirish sifati ota-onalarning sa'y-harakatlariga bog'liq:

- ota-onalar chet tili darslarini boshlash uchun qanday asoslarni (ona tilini sifatli o'zlashtirishni) ta'minlaydi;
- ular qanday intizom va motivatsiya yaratadilar;
- mukofot tizimi qanday qo'llaniladi.

Haqli savol tug'iladi : Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishni boshlash lozimmi? Yuqoridagilardan xulosa qilishimiz mumkinki, ikkala nuqtai nazar ham to'g'ri. Darhaqiqat, maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishning zamonaviy tendentsiyasi juda dolzarb va foydalidir: bola chet tilidagi nutq bilan qanchalik erta tanishishni boshlasa, kelajakda unga tegishli maktab fanini o'zlashtirish osonroq bo'ladi. Maktabda chet tilini o'rganayotganda, u til to'sig'iga ega bo'lmaydi, bunday bolaga madaniyatlararo munosabatlarni o'rnatish ancha oson bo'ladi. Bu esa zamonaviy dunyoda juda muhimdir. Biroq, agar bola chet tili darslarini boshlashdan oldin ona tili bo'yicha ma'lum bilim bazasiga ega bo'lmasa va to'g'ri nutqqa ega bo'lmasa, bolaning ota-onasi darslarga malakali va mas'uliyatli munosabatda bo'lmasa, bunday o'qitish nafaqat samarasiz, balki zararli bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Butakova I.V., "Maktabgacha yoshdagi bolaning idrokini rivojlantirish xususiyatlari" // Pedagogik g'oyalar festivali "Ochiq dars".
2. Kapitonova T.A., Kozlova I.S. "Tibbiy bilimlar asoslari" // Imtihon topshirish bo'yicha qo'llanma.
3. Lyapenkova, N. G. O'rgatish yoki o'rgatmaslik // Erta rivojlanish: Maqolalar kutubxonasi.
4. Meshcheryakov, B. Katta psixologik lug'at/ B. Meshcheryakov, V. Zinchenko. – Olma-press, 2004.
5. Nima uchun men maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatmayman? : LittleOne.ru forumi arxivi, 2002 – 2006.